

«Затверджую»
ректор Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського
доктор філософії, професор,
заслужений діяч мистецтв України
М. О. Тимошенко
"16." березня 2021 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Волика Олексія Олексійовича
на тему «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та
виконавська інтерпретації»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»

ВИТЯГ

з протоколу № 8 розширеного засідання (фахового семінару) кафедри
історії світової музики Національної музичної академії України імені
П. І. Чайковського
від «02» березня 2021 року

ПРИСУТНІ: члени кафедри історії світової музики НМАУ ім.
П.І. Чайковського: завідувач кафедри, д. мист., проф. В.Б. Жаркова; к. мист.,
доц. О.Г. Антонова; к. мист., в.о. доц. В.Б. Артем'єва; к. мист., доц.
Т.К. Волошина.; к. мист., в.о. проф. Л.А. Гнатюк; к. мист., доц.
О.А. Д'ячкова; д. мист, проф. О.С. Зінькевич (*рецензент*); к. мист., в.о. проф.
О.О. Корчова; к. мист, доц. О.А. Наумова; к. мист., проф. Л.С. Небольбова;
к. мист., доц. О.Ю. Пономаренко; д. мист., проф. В.Я. Редя; к. мист., в.о.
проф. О.В. Сакало; викл. О.Н. Саратський.; д. мист., проф. О.Б. Соломонова;
к. мист., в.о. доц. Різаєва Г.С.; д. мист., в.о. проф. Ю.І. Чекан; д. мист., проф.
М.Р. Черкашина-Губаренко.

Запрошені фахівці: доцент, к. мист., О.А. Жукова (*рецензент*),
доцент, к. мист. І.Л. Іванова (*науковий керівник*).

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Обговорення наукової доповіді аспіранта кафедри
інтерпретології та аналізу музики ХНУМ ім. І.П. Котляревського Волика
Олексія Олексійовича за результатами дисертації «Поетика Етюдів
Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації» на
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне
мистецтво» з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Тема дисертаційної роботи «Поетика Етюдів Фридерика Шопена:
наукові уявлення та виконавська реальність» була затверджена на засіданні
Вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені

І. П. Котляревського 24 листопада 2016 року (протокол № 4).

Тема дисертаційної роботи була уточнена в редакції «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації» на засіданні Вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського 25 червня 2020 року (протокол №10).

Науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії української та зарубіжної музики Іванова І. Л.

СЛУХАЛИ: наукову доповідь аспіранта кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського **Волика Олексія Олексійовича «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації»** за матеріалами дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Волик Олексій Олексійович доповів основні положення дисертаційної роботи: актуальність, наукову новизну, практичну цінність, використання результатів дисертації.

ВИСТУПИЛИ:

Поставили запитання:

к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), доц. О.Г. Антонова; д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), проф. О.С. Зінкевич; к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), О. А. Жукова; д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), в.о. проф. Ю.І. Чекан; завідувач кафедри, д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), проф. В.Б. Жаркова; к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), в.о. проф. О.В. Сакало; д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), проф. О.Б. Соломонова;

Рецензенти:

(1) проф. кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво) О.С. Зінкевич (*відгук позитивний*);

(2) доцент кафедри виконавських дисциплін №1 КМАМ ім. Р.М. Глієра та кафедри камерного ансамблю НМАУ імені П. І. Чайковського, к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво) О.А. Жукова (*відгук позитивний*).

Науковий керівник, проф. кафедри історії української та зарубіжної музики ХНУМ ім. І. П. Котляревського, доцент, к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво) І.Л. Іванова (*виступ позитивний*).

Взяли участь у обговоренні роботи: к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), доц. О.Г. Антонова; д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), проф. О.С. Зінкевич; к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), О. А. Жукова; д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), в.о. проф. Ю.І. Чекан; завідувач кафедри, д. мист.

(спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), проф. В.Б. Жаркова; к. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), в.о. проф. О.В. Сакало; д. мист. (спеціальність: 17.00.03 – музичне мистецтво), проф. О.Б. Соломонова (*виступи позитивні*).

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації та виступів наукового керівника й рецензентів прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи **Волика Олексія Олексійовича «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації»:**

ВИСНОВОК

щодо дисертаційної роботи **Волика Олексія Олексійовича «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації»**

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукової діяльності академії.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Фортепіанний етюд належить до музичних жанрів, які виникли в романтичну епоху і які акумулювали її історико-типологічні властивості. Його становлення відбувалося в умовах удосконалення нового клавішного інструмента, вироблення способів контакту з ним, ширше — самовизначення виконавської діяльності, що зумовило початкову належність фортепіанного етюду до сфери піанізму. Загальний рух музичної творчості, спрямований на створення небувалої духовно-естетичної, інтонаційно-звукової реальності, сформував той історико-культурний контекст, який сприяв перетворенню етюду з прикладного жанру в художній. Зробивши прорив у «великий час» музичного мистецтва, етюд став одним зі способів авторського, індивідуально-особистісного висловлювання, об'єднавшись з іншими жанрами композиторської творчості, але не втративши родового зв'язку з виконавством і своїм первинним призначенням — удосконаленням гри на інструменті. Так у межах художнього етюду зароджується пара-опозиція «віртуозне – концептуальне». «Медіатором» між ними став тип відносин, згідно з яким кожне з цих начал, зберігаючи відносну самостійну значимість, утворює єдиний «сплав» з іншим, а їхня опозиція — неподільну тотожність. На суб'єктному рівні формується інша пара-опозиція: «композиторське – виконавське (піаністичне)», яка набула персоніфікованого вираження у творчості Ф. Шопена. Створивши в якості виконавця-піаніста нову концепцію інтонаційно-звукового образу фортепіано, композитор поклав її в основу свого художнього світу.

Належність художнього етюду двом видам творчості — виконавству і композиторству — породжує третю пару-опозицію, що включає два великих, відносно автономних «блоки»: наукова думка і виконавська практика. Кожен

із них володіє власними традиціями, нормативними підходами до осмислення музичних явищ, спрямованістю самої діяльності, відповідно, на теоретико-методологічне узагальнення та художньо-творчу індивідуалізацію. У результаті виникає два контекстуальних поля, у смисловий сітці яких «прочитується» той чи інший твір — у нашому випадку Етюдів Ф. Шопена, і два підходи до осмислення їх художнього і духовно-образного змісту.

Актуальність описаних проблем, їх теоретичне та практичне значення зумовили вибір теми дослідження, його мету та завдання.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі інтерпретології і аналізу музики згідно з планом науково-дослідної роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського в рамках комплексної теми «Інтерпретологія як інтегративна наука» на 2017–2022 рр. (протокол №4 від 30.11.2017 г.).

Мета дослідження полягає у виявленні базових складових поетики Етюдів Ф. Шопена на основі сукупних результатів вивчення їх нотних текстів і виконавських інтерпретацій.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені та вирішені такі завдання:

- 1) визначити конфігурацію піанізму і композиторства у творчій рефлексії Ф. Шопена;
- 2) розкрити жанрові особливості художнього етюдів у його зв'язку з виконавською практикою шопенівської доби;
- 3) виявити і систематизувати піаністичні основи Етюдів Ф. Шопена;
- 4) простежити шляхи перетворення віртуозних прийомів у фактор художнього змісту в Етюдах Ф. Шопена;
- 5) дослідити принципи їх циклізації;
- 6) обрати оціночні критерії для аналізу розглядуваних виконавських інтерпретацій;
- 7) за допомогою цих критеріїв означити розуміння поетики Етюдів Ф. Шопена піаністами ХХ – початку ХХІ століть.

Об'єктом дослідження є творчість Ф. Шопена.

Предметом дослідження є поетика Етюдів Ф. Шопена в контексті музикознавчої та виконавської інтерпретацій.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використовувались як загальнонаукові, так і спеціальні методи:

- 1) *системний*, зумовлений ракурсом висвітлення обраного музичного матеріалу;
- 2) *жанровий*, пов'язаний з вивченням художнього етюдів як твору особливого типу;
- 3) *стильовий*, необхідний для розкриття поетики художнього етюдів у творчості Ф. Шопена;
- 4) *історичний*, за допомогою якого виявляється динаміка внутрішніх складових виконавського мистецтва і закономірності в алгоритмі їх перекцентуації;

- 5) аксіологічний, що послужив умовою адекватної характеристики численних інтерпретацій шопенівських етюдів;
- 6) компаративний, викликаний необхідністю виявлення індивідуального підходу виконавців до інтерпретації Етюдів Ф. Шопена.

2.Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Волика Олексія Олексійовича «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації» присвячено вирішенню актуальної наукової задачі, що полягає у виявленні основних елементів поетики Етюдів польського майстра та їх відображенні у музикознавчій та виконавській інтерпретаціях.

3.Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає у наступному:

- 1) поетика Етюдів Ф. Шопена вперше набула наукового осмислення на основі сукупності результатів їх музично-теоретичного та виконавського аналізу;
- 2) сутність творчої рефлексії польського романтика розкрито через конфігурацію піанізму і композиторства;
- 3) детерміновано особливості художнього етюду на межі віртуозності і концептуалізму;
- 4) розкрито піаністичні основи Етюдів Ф. Шопена;
- 5) простежено метаморфози віртуозності в художньому просторі Етюдів Ф. Шопена;
- 6) виявлено і систематизовано принципи циклізації Етюдів Ф. Шопена;
- 7) представлено класичне й аklasичне у виконавському мистецтві;
- 8) розглянуто класичне і аklasичне в інтерпретаціях циклічного опусу;
- 9) визначено жанрові межі Етюдів *op. 10* у творчому втіленні майстрів ХХ ст. (на прикладі інтерпретацій А. Корто і В. Ашкеназі);
- 10) вивчено прояви конкурсного і концертного в інтерпретації Етюдів *op. 10* сучасними піаністами (Сон Чжин Чо, О. Султановим, Лан Ланом).

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечена коректним застосуванням сучасних методів дослідження (зокрема, системного, жанрово-стильового, історичного, аксіологічного та компаративного), а також співставленням одержаних результатів із широким колом різного роду першоджерел.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень

обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

Здобувач показав високий рівень теоретичної підготовки. Теоретичну основу дослідження становлять праці за наступних проблем:

– з історії та теорії фортепіанного мистецтва (О. Алексєєв, Н. Антипова, Л. Баренбойм, А. Віцинський, Н. Кашкадамова, Л. Кіріліна, В. Конен Є. Ліберман Я. Мільштейн, Є. Назайкінський та ін.);

– теорії стилю, жанру і форми (М. Арановський В. Бобровський В. Григор'єв, Е. Денисов, М. Єщенко, К. Зенкін, І. Кузнецов, Лу Гелін, Л. Мазель, В. Медушевський тощо);

– романтичному стилю в музичному мистецтві (В. Ванслов, Д. Житомирський, І. Залеський, А. Кудряшов, М. Чернявська, В. Чінаєв та ін.);

– інтерпретології (Д. Благой, Д. Вечер, Т. Веркіна, Л. Гінзбург, Є. Гуренко, Н. Корихалова, А. Ляхович, В. Москаленко, П. Муляр, Л. Раабен, Д. Рабінович, Д. Резнік, С. Скребков, Л. Шаповалова тощо);

– творчості Ф. Шопена (І. Белза, В. Конен, Ю. Кремльов, Ф. Ліст, Л. Мазель, А. Соловцов, В. Цукерман, С. Школярєнко та ін.);

– його виконавській діяльності та піаністичному стилю (Н. Голубовська, В. Горностаєва, К. Ігумнов, Я. Клечинський, А. Михайловський, Д. Роулєнд тощо);

– присвячені характеристики етюдів польського майстра (В. Бордонюк, Ю. Вахраньов і Г. Складовська, В. Козирь, Ю. Кремльов, Л. Мазель, А. Соловцов, М. Томашевський, Л. Чекас, Д. Яворський, М. Majchrzak та ін.).

6. Теоретичне та практичне значення роботи визначається можливістю використання аналітичного та фактологічного матеріалу дисертації у лекційних академічних курсах «Історія західноєвропейської музики», «Історія фортепіанного мистецтва», «Аналіз музичних творів», «Музична інтерпретація», «Методика викладання гри на фортепіано» для студентів вищих музичних навчальних закладів України. Матеріали дослідження можуть бути корисними для виконавської практики бакалаврів та магістрів спеціалізації «фортепіано» у разі звернення до проаналізованих у даній праці Етюдів Ф. Шопена, а також для педагогічної діяльності викладачів фортепіано у школах-десятирічках, музичних училищах, консерваторіях тощо.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні положення дисертації опубліковано в 6 одноосібних наукових працях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному науковому виданні держави-члена Європейського Союзу (Прага, Чехія).

**Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:
публікації у наукових фахових виданнях України:**

1. Волик А. А. Формы композиционно-драматургических связей в Этюдах ор. 25 Ф. Шопена // Музичне мистецтво і культура. Наук. вісник Одеської держ. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. 2016. Вип. 23. С. 444–455.

2. Волик О. О. Конфігурація піанізму та композиції у творчій свідомості Ф. Шопена // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2018. Вип. 2. С. 109–113.

3. Волик О. О. Класичне та аklasичне у виконавських інтерпретаціях Етюдів ор. 25 Фридерика Шопена // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2018. Вип. 123. С. 39–48.

4. Волик А. А. Семантические модусы пианистических формул в жанровом поле Прелюдий ор. 28 Ф. Шопена // Аспекти історичного музикознавства : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2017. Вип. 9. С. 354–365.

5. Волик О. О. Художній етюд на перехресті віртуозності та концептуалізму // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство = International journal: Culturology. Philology. Musicology : [збірник наукових праць]. Київ, 2018. Вип. 1. С. 291–295.

публікація у періодичному науковому виданні держави-члена ЄС:

1. Волик А. А. Исполнительский канон в современной конкурсно-концертной практике (на материале интерпретаций этюдов ор. 10 Ф. Шопена) // European Journal of Arts. Premier Publishing s.r.o. Art 1. Прага, 2020. С. 8–14.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат (перевірку наявності текстових запозичень виконано за допомогою системи unicheck.com), рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота **Волика Олексія Олексійовича «Поетика Етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації»** є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

8. Апробація матеріалів дисертації. Робота обговорювалася на засіданнях кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Основні положення дослідження викладено в доповідях автора на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття» (Одеса, 2016), «Інтонаційний образ світу: національні спектри» (Харків, 2016), «Актуальні проблеми музичного та театрального мистецтва» (Харків, 2017), «Аналіз та інтерпретація як система пізнання музичного твору» (Київ, 2017),

